

" Η ΔΙΚΗ ΤΩΝ ΠΙΘΗΚΩΝ "

ΤΩΝ ΤΖΕΡΟΜ ΛΩΡΕΝΣ
καὶ ΡΟΜΠΕΡΤ ΛΗ«ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΛΑΪΚΟ ΘΕΑΤΡΟ»
(ΘΕΑΤΡΟΝ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ)

Μεταφορά στή σκηνή μιᾶς πολύκροτης δίκης, εἶναι «Ἡ Δίκη τῶν Πιθήκων», τὸ ξακουστὸ ἔργο τῶν Τζέρομ Λώρενς καὶ Ρόμπερτ Λή, ποὺ παρουσίασε τὶς ἡμέρες αὐτές (ἡ ἐπίσημη «πρώτη» δόθηκε προχθές τὸ βράδυ) στὸ ἀθηναϊκὸ κοινὸ τὸ «Ἑλληνικὸ Λαϊκὸ Θέατρο». Δὲν ξέρουμε στὰ καθέκαστά της τὴν πολύκροτη αὐτὴ δίκη, (ποὺ ὀνομάστηκε «Ἡ Δίκη τῶν Πιθήκων» καὶ ποὺ διεξήχθη τὸν Ἰούλιο τοῦ 1925, στὴ μικρὴ πόλὴ Νέϋτον, τῆς «ἐνότιας» πολιτείας Τέννεσσυ) γιὰ νὰ κρίνουμε μὲ τί τρόπο ἐργάστηκαν οἱ δυὸ Ἀμερικανοὶ συγγραφεῖς γράφοντας τὸ ἔργο τους, ἀν ἀκολουθήσαν ἀπὸ πολὺ κοντὰ τὸ πραγματικὸ περιστατικὸ ποὺ θέλησαν νὰ τοῦ δώσουν μορφή θεατρικὴ, ἢ ἀν ἀνέπλασαν ἐλεύθερα (ὅπως πρέπει νὰ κἀνῃ ὄχι μόνον ὁ δραματογράφος ἀλλὰ καὶ θε τεχνίτης) τὰ στοιχεῖα τῆς πραγματικότητος. Πάντως, ἀπὸ ὅσα μᾶς λένε, σὲ ἓνα ἀρκετὰ πλατὺ σημείωμά τους γιὰ τὸν τρόπο ποὺ ἐργάστηκαν, καὶ ἰδίως ἀπὸ τὴν ὅλῃ σύνθεσιν τοῦ ἔργου, σχηματίζουμε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι «Ἡ Δίκη τῶν Πιθήκων» δὲν εἶναι μιὰ πιστὴ — φωτογραφικὴ — ἀπεικόνισις τῆς ἀληθινῆς ὁμώνυμης δίκης ἀλλὰ — σύμφωνα μὲ βασικοὺς καὶ ἀντάνταχτους καλλιτεχνικοὺς νόμους — μιὰ ἐλεύθερη μετάπλασί της.

Γύρω ἀπὸ μιὰ σύγκρουσιν ἰδεολογικὴ — δεξιότατη — στρέφεται τὸ ἔργο τῶν Τζέρομ Λώρενς καὶ Ρόμπερτ Λή. Ἡ σύγκρουσις αὕτη γίνεται κατὰ τὴ διάρκειαν μιᾶς δίκης, σὲ μιὰ μικρὴ ἀμερικανικὴ πολιτεία, ἀνάμεσα σὲ ἓνα διαπρεπὴ παλὸν δικηγόρον, τὸν Χένρυ Ντράμοντ καὶ σ' ἓνα σπουδαῖο ἐπίσης νομομαθὴ καὶ πολιτευόμενον, τὸν Μάθιου Μπράντνυ. Ὁ Ντράμοντ, συνήγορος τοῦ κατηγορουμένου νέου δασκάλου Μπέρντ Κέιτς, ποὺ διάβασε σὲ μαθητὰς τοῦ ἓνα κεφάλαιον ἀπὸ τὴν «Καταγωγὴ τῶν Εἰδῶν» τοῦ Δαρβίνου — αὐτὸ εἶναι τὸ ἀδίκημά του — ἐκπροσωπεῖ τὴν ἐλευθερίαν τῆς σκέψεως, τὸ δικαίωμα τοῦ νοῦ νὰ ἐρευνᾷ ἐλεύθερα τὰ πάντα, καὶ ὁ Μπράντνυ, κατήγορος τοῦ Κέιτς, τὴ φανατικὴ προσήλωσιν στὸ γράμμα τῆς Βίβλου.

Ὁ Μπράντνυ μιὰ μόνον πηγὴ ἀλήθειας ἀναγνωρίζει, δὲν πιστεύει καὶ δὲ δέχεται παρὰ μόνον ὅ,τι λέει ἡ Βίβλος γιὰ τὰ ἐγκόσμια καὶ γιὰ τὰ πέραν τοῦ κόσμου, ἐνῷ ὁ Ντράμοντ ποὺ μάχεται γιὰ τὰ δικαιώματα τῆς σκέψεως — καὶ αὐτὰ κρίνονται στὴ δίκη — γιὰ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου ν' ἀναζητῇ καὶ νὰ κατακτᾷ ὅ,τι μπορεῖ νὰ κατακτηθῇ μὲ τὴ γνῶσιν τὴν ὀφειλόμενὴν στὸ νοῦ, εἶναι ἓνας ἀγνωστικιστὴς ποὺ ὄχι μόνον δὲν ὑποφέρει — δὲ φαίνεται νὰ ὑποφέρει — ἀπὸ τὸν ἀγνωστικισμό του, ἀλλὰ καὶ ὑπερηφανεύεται γι' αὐτόν. Στὸ τέλος τῆς πρώτης πράξεως, σ' ἓνα διάλογον μὲ τὴ νέαν δασκάλα καὶ φίλην τοῦ Κέιτς, Ραχήλ Μπράουν, λέει ὅτι εἶναι μεγάλον πράγμα νὰ ὁμολογήσῃς: "Ἐχω ἀπορίες ἀλλὰ δὲ βρίσκω ἀπάντησιν.

Ἡ σύγκρουσις μεταξὺ Ντράμοντ καὶ Μπράντνυ ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν τοῦ ἔργου, δὲν εἶναι ὅμως ὅλο τὸ ἔργο. Θὰ καταντοῦσε ἴσως (γιὰ νὰ μὴν πῶ ἀσφαλῶς) μονότονον ἀν ὁ θεατὴς ἐδῶλετο ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὡς τὸ τέλος μιὰ αἰθουσα δικαστηρίου καὶ παρακολουθοῦσε μιὰ δίκη, ὅσο ἐνδιαφέρον καὶ ἂν παρουσίαζε τὸ ἰδεολογικὸ κονταροχτύπημα τῶν δύο κυρίων προσώπων τῆς δίκης. Τὸν κίνδυνον τῆς μονοτονίας τὸν ἀπέφυγαν οἱ δυὸ συγγραφεῖς ἐναλλάσσοντας τὶς μέσας στὸ δικαστήριον σκηνὲς μὲ σκηνὲς ἐκτὸς τοῦ δικαστηρίου. Ἐτοί τὸ ἔργο, εἴτε μὲ τὶς χιουμοριστικὰς εἴτε μὲ τὶς δραματικὰς νότες του, παίρνει μιὰ κίνησιν, μιὰ ποικιλίαν, μιὰ μορφή σκηνικὴν ποὺ δὲν ἀφίνουν οὔτε στιγμὴν ν' ἀτονήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ θεατοῦ.

Ὁ Τάκης Μουζενίδης ἀπέδωσε ἱκανοποιητικὰ καὶ τὴ βαθύτερην ὑπόστασιν τοῦ ἔργου καὶ τὴ σκηνικὴν σύστασιν του, κράτησε τὴν παράστασιν σ' ἓνα ζωηρὸ καὶ σωστὸ τόνο. Ἡ ἐρμηνεία ἔχει ἐνότητα καὶ δὲν παρουσιάζει κανένα χαλαρῶμα αἰσθητό. Ὁ Μ. Κατράκης καὶ ὁ Θ. Μοριδῆς ἐνσαρκώνουν πολὺ ἐπιτυχμέναν, μὲ μιὰ ψυχραιμίαν, στερεὴ μαχητικότητά ὁ ἓνας, μὲ μιὰ ἀδιάκοπην σχεδὸν ἐξασπῇ, ὁ ἄλλος, τὶς τόσο ἀντίθετες προσωπικότητες τοῦ Χένρυ Ντράμοντ καὶ τοῦ Μάθιου Μπράντνυ. Πολὺ καλὸς ὁ Ζ. Τσάπελης, ὡς αἰδεσιμώτατος Ἰερεμ. Μπράουν, ἰδίως στὴ σκηνὴ ὅπου ξεπολά τὶς φοβερὰς του κατάρεις. Ἡ Εἰρήνη Παπαῖ εἶναι μιὰ συμπαθητικὴ, γεμάτη τρυφερότητα Ραχήλ Μπράουν καὶ ὁ Γ. Λουκάκης ἓνας συμπαθητικὸς ἐπίσης, τρυφερὸς ἀλλὰ καὶ πιστὸς στὶς ἰδέας του, Μπέρντ Κέιτς. Μπριάζικος, ἔτοιμος νὰ εἰρωνευθῇ τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα, ὁ Ν. Βασταρδῆς ὡς Χόρνμπερκ, (δημοσιογράφος, ἀπεσταλμένος μιᾶς ἐφημερίδος τῆς Βαλτιμόρης). Οἱ ἄλλοι ἡθοποιοί, ὅλοι σχεδόν, κρατοῦν εὐσυνείδητα τοὺς σύντομους ἢ μεγαλοτέρους ρόλους των, μένουν στὸ κλίμα τοῦ ἔργου. Ἐπιμελημένη, στρωτὴ ἡ μετάφρασις τοῦ Δ. Κωνσταντινίδου. Καὶ ὅπως πάντα καλαισθητὴ ἡ ἐργασία (σκηνονογραφίαις — κοστούμια) τοῦ Γ. Βακαλό.

ΚΛΕΩΝ Β. ΠΑΡΑΣΧΟΙΣ